

Høringsnotat:

Forslag til ny krisesenterlov: Inkludering av ofre for menneskehandel i botilbud gjennom krisesentrene

ROSA er et nasjonalt hjelpetiltak og kompetansesenter mot menneskehandel. ROSA drifter den nasjonale døgnåpne hjelpelinjen mot menneskehandel (22 33 11 60) og koordinerer trygge botilbud, beskyttelse og bistand for menneskehandelsutsatte over 18 år. ROSA ble etablert i 2005 av Krisesentersekretariatet, som fortsatt administrerer tiltaket. ROSA har en sentral rolle i Norges innsats for å oppfylle internasjonale forpliktelser i arbeidet mot menneskehandel. Disse forpliktelsene, nedfelt i Europarådets konvensjon mot menneskehandel og FNs Palermoprotokoll, danner grunnlaget for ROSA sitt arbeid. Hovedmålet er å sikre at ofre for menneskehandel får ivare tatt sine rettigheter i Norge, samt å bringe deres erfaringer frem til beslutningstakere og i offentligheten.

Vi viser til høringen om endringer i krisesenterloven og ønsker med dette å understreke viktigheten av at personer utsatt for menneskehandel gis eksplisitt rett til botilbud gjennom krisesentrene.

ROSA uttrykker bekymring over at Bufdir ikke inkluderer spesifikke tall og statistikk om ofre for menneskehandel som bor på krisesentrene under '2.2. Utfordringer som er avdekte i krisesentertilbudet', og boks 2.1 'Brukarane av krisesentertilbudet i 2023'.

Det bør henvises til Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel, artikkel 12, assistanse til ofre som sier at ofre skal sikres egnet og trygt husvære gjennom vedtak av lover i punkt '3.1.1. Grunnlova og folkeretten'.

1. Menneskehandel er en alvorlig form for vold og utnyttelse. Menneskehandel innebærer grove brudd på menneskerettighetene og kjennetegnes av vold, tvang, trusler og alvorlig utnyttelse. Ofre for menneskehandel står ofte i akutt fare, både fysisk og psykisk, og har derfor behov for beskyttelse, trygghet og hjelp til å komme seg ut av utnyttelsessituasjonen. Dette er helt i tråd med krisesentrenes mandat om å tilby vern og bistand til personer utsatt for vold i nære relasjoner og annen alvorlig vold.

2. Ofre for menneskehandel er ofte utsatt for ulike former for vold i nære relasjoner, selv om relasjonene ikke alltid er formelt familiære. Mange har vært kontrollert og utnyttet av en person de har hatt en emosjonell eller økonomisk avhengighet til – såkalte «loverboys», halliker eller menneskehandlere som fremstår som partner, venn eller familiemedlem. Særlig gjelder dette for personer utnyttet i prostitusjon, som ofte er utsatt for psykisk, fysisk og seksuell vold fra bakmenn og kunder. Disse relasjonene bærer mange av de samme kjennetegnene som annen vold i nære relasjoner, inkludert trusler, isolasjon, manipulering og økonomisk kontroll. Det er derfor avgjørende at også ofre for menneskehandel og prostitusjon inkluderes i det rettighetsbaserte krisesentertilbudet som gjelder for andre voldsofre.

3. Personer som er **utsatt for menneskehandel til formål arbeidsutnyttelse – både menn og kvinner – kan være dypt traumatiserte og utsatt for alvorlige former for vold**. Mange menn som utnyttet i tvangsarbeid, for eksempel i bygg, landbruk eller maritim sektor, rapporterer ikke bare om fysisk vold, trusler og kontroll, men også om seksuell vold og krenkelser – et fenomen som i liten grad er anerkjent og ofte underrapporteres. Kvinner i slike situasjoner, særlig i husholdningsarbeid, rengjøring og serviceyrker, utsettes ofte for både seksuell utnyttelse og vold i nære relasjoner fra arbeidsgivere eller personer i deres krets. Dette bekreftes blant annet av rapporter fra GRETA (Europarådets ekspertgruppe mot menneskehandel), IOM og Fafo, som peker på at arbeidsrelatert menneskehandel ofte involverer flere former for vold og overgrep, inkludert seksuell vold, psykisk nedbrytning og sosial isolasjon. For mange ofre – uavhengig av kjønn – er relasjonen til utnyttaren preget av maktmisbruk, avhengighet og vold som i funksjon og effekt likner på vold i nære relasjoner. Krisesentertilbudet må derfor tilpasses denne virkeligheten og anerkjenne at også ofre for tvangstjeneste trenger trygghet, beskyttelse og tilgang til akutt bolig.

4. Tydelig lovforankring gir bedre vern. I forarbeidene til nåværende krisesenterlov Ot.prp.nr.96 (2008–2009), ble det påpekt at loven skulle beskytte personer som er utsatt for vold, trusler om vold og andre former for alvorlig utnyttelse, herunder menneskehandel

"Loven omfatter personer som er utsatt for vold, trusler om vold eller andre former for alvorlig utnyttelse, og kan også omfatte personer som er utsatt for menneskehandel, ettersom de kan være i like stort behov for beskyttelse og hjelp som personer utsatt for vold i nære relasjoner." (Ot.prp.nr.96 (2008–2009), punkt 6.1)

Denne intensjonen er viktig, men kan skape rettslig uklarhet og føre til ulik praksis mellom kommuner. Det er derfor avgjørende å spesifisere at ofre for menneskehandel har lovfestet rett til botilbud på krisesenter.

Ved å presisere i lovteksten at ofre for menneskehandel har rett på krisesentertilbud, sikres det at denne gruppen får tilgang til nødvendig beskyttelse og støtte. Dette vil bidra til å styrke rettssikkerheten deres og gjøre det lettere for kommunene å etterleve sine forpliktelser. Det vil også gi et tydelig signal om at Norge tar kampen mot menneskehandel på alvor.

5. Norges menneskerettslige forpliktelser og krisesentrenes rolle. Norge er part i både FNs protokoll mot menneskehandel (Palermoprotokollen) og Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel (Istanbul konvensjonen), som pålegger staten å tilby beskyttelse og støtte til ofre for menneskehandel. Krisesentrene har en sentral rolle i å tilby denne beskyttelsen, og det er avgjørende at lovverket gir et klart signal om at ofre for menneskehandel også er en del av målgruppen for disse tilbudene. En manglende lovhjemling kan svekke etterlevelsen av disse forpliktelsene og medføre menneskerettsbrudd.

6. Forebygging av ny utnyttelse og retraumatisering. Uten et trygt botilbud står ofre i fare for å bli rekruttert tilbake til nye former for menneskehandel, gateprostituasjon eller tvungen kriminalitet. Krisesenteropphold gir beskyttelse og stabilitet som er helt avgjørende for rehabilitering og videre hjelp.

7. Forslag til endring i den nye krisesenterloven. Det må presiseres i selve lovteksten at ofre for menneskehandel har rett til opphold på krisesenter. Henvvisninger i forarbeider er ikke tilstrekkelig for å sikre likebehandling, rettssikkerhet og etterlevelse av Norges menneskerettslige forpliktelser. Lovfesting er nødvendig for å gi denne sårbare gruppen et tydelig rettskrav på beskyttelse, og bidra til at praksis på tvers av kommuner blir mer enhetlig og rettferdig.

For å sikre at krisesentrene kan gi et reelt og tilpasset tilbud også til utsatte for menneskehandel, inkludert brukere henvist fra ROSA, er det avgjørende med styrket og forutsigbar finansiering. Det er samtidig positivt at kravet om kjønnsadskilte botilbud videreføres, da dette er særlig viktig for tryggheten og gjenopprettelsen av grenser hos voldsutsatte kvinner og menn.